

- ≈ dlhšia pauza
 - ~ kratšia pauza
 - ∅ náhle prerušenie repliky
 - ≧ klesavá melódia
 - ≦ stúpavá melódia
 - ? otázka
 - ! emfáza
 - : predĺženie samohlásky
 - § hezitačný zvuk
 - A** zdôraznenie slabiky alebo slova (veľké písmeno)
 - » okamžité pokračovanie v replike predchádzajúceho komunikanta
 - Σ repliky vyslovené viacerými hovoriacimi odrazu
- kurzívou* — interpretatívne poznámky typu *potichu, posmešne, nadšene* atď.

Literatúra

- DANEŠ, F.: Typy tematických posloupností v textu Slovo a slovesnost, 29, 1968, s. 125—141.
- DANEŠ, F.: Tematické posloupnosti. In: Mluvnice češtiny 3. Praha, Academia 1987, s. 686—694.
- HAUSENBLAS, K.: Text, komunikáty a jejich komplexy. Slovo a slovesnost, 45, 1984, s. 1—7.
- CHLOUPEK, J.: Stylistika češtiny. Praha, SPN 1991.
- MISTRÍK, J.: Štylistika. Bratislava, SPN 1985.
- MISTRÍK, J.: Vektory komunikácie. Výberová prednáška zo slovenského jazyka. Bratislava, UK 1990.
- MULLEROVÁ, O.: Komunikační složky výstavby dialogického textu. Praha, Universita Karlova 1979.
- VYGOTSKIJ, L. S.: Myšlení a řeč. Praha, SPN 1976.

Druhy jazykovej tvorivosti pri riešení divergentných úloh

Mariana Stejskalová

Pedagogická fakulta UMB, Banská Bystrica

1.1. V súvislosti s procesom humanizácie nášho školstva a výchovy sa nemalý dôraz kladie na odstránenie napätia a atmosféry strachu z vyučovania. Deje sa tak i využívaním tvorivých a netradičných metodických postupov, ktoré rešpektujú dieťa ako ľudskú osobnosť s jej fyziologickými, sociál-

nymi a psychologickými potrebami, pričom ich cieľom — viac ako naučený poznatok — je rozvoj osobnosti žiaka, jeho schopností tvorivo sa dopracovať k vedomostiam.

1.2. Vrcholom aktivizácie a rozvoja osobnosti žiaka je riešenie tvorivých, divergentných úloh a problémov (Zelina, 1991). Na rozdiel od **konvergentnej otázky**, ktorá núti žiaka hľadať jediná možnú a správnu odpoveď (napr.: *Kedy nastáva prvý jarný deň? Kedy sa k nám vracajú sťahovavé vtáky?*), **divergentná otázka** žiakovi umožní jeho seberealizáciu v mnohých správnych odpovediach. Myšlienkové procesy sa aktivujú do šírky, žiak má možnosť vybrať si z viacerých vhodných odpovedí, môže tiež produkovať nové nápady, vytvárať netradičné alternatívy a hypotézy.

1.3. V 3. ročníku základných škôl sme realizovali prieskum niekoľkých aspektov verbálnej kreativity prostredníctvom anonymného testu so sumou divergentných úloh zostavených tak, aby aktivovali vysokú mieru verbálnej kreativity, prejavujúcu sa najmä vo **fluencii** (veľký počet riešení), **flexibilitate** (rôznorodosť) a **originalite** (novosť, netradičnosť, zvláštnosť odpovedí). Volili sme také formy prieskumu, ktoré by eliminovali komunikačné bariéry prítomné v bežnej pedagogickej komunikácii (napr. netvorivé metódy, časové obmedzenia, stres a pod.) a negatívne determinujúce kvality slovnej tvorivosti. Koncipovanie divergentných úloh na známe témy — Jar, Príchod jari (Tabuľka 1) — dostatok času, tvorivá atmosféra v triede, anonymita, absencia stresu z nepochopenia netradičného či strachu z potrestania nesprávneho významne povzbudili verbálnu aktivitu žiakov.

Tabuľka 1

Príklady riešenia testu a fluencia (počet všetkých riešení)

ÚLOHY Z TESTU	PRÍKLADY	FLUENCIA
1. Nahraď zvýraznené slová inými. Vymysli čo najviac slov. Skús napísať také slová, o ktorých si myslíš, že ich tvoji spolužiaci nebudú mať.		
a) Lastovičky si veselo švitoria.	<i>trilkujú, džavocú, krúžia, pohovorili, taja všelijaké veci, atď.</i>	149
b) Aj nás nová jar volá von.	<i>láka, zve, ženie, zväzda, povytáhovala, donútila, atď.</i>	84
2. Doplni do viet čo najviac možných slov. Vymysli čo najkrajšie!		
a) Deti z domu.	<i>pálili, sa vyrútili, sa vypýtali von, ubzikli, nemôžete, ufujazdili, atď.</i>	200